

**T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**REANİMASYON YOĞUN BAKIM
HEMŞİRELERİNİN EL HİJYENİ İLE İLGİLİ
BİLGİ, DÜŞÜNCE VE UYGULAMALARI**

YÜKSEK LİSANS BİTİRME PROJESİ

Gökhan ŞAHİN

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Meral UCUZAL

MALATYA- 2014

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

REANİMASYON YOĞUN BAKIM
HEMŞİRELERİNİN EL HİJYENİ İLE İLGİLİ
BİLGİ, DÜŞÜNCE VE UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS BİTİRME PROJESİ

Gökhan ŞAHİN

Danışman Öğretim Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Meral UCUZAL

MALATYA-2014

ONAY SAYFASI

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Hemşirelik Anabilim Dalı Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Uzaktan Eğitim Tezsiz Yüksek Lisans Programında Bitirme Projesi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Rukuye AYLAZ

İmza

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Meral UCUZAL

İmza

Üye: Doç. Dr. Sermin TİMUR TAŞHAN

İmza

ONAY:

Bu bitirme projesi, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmenliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Anabilim Dalı Başkanlığının ...../...../..... tarih ve ..... sayılı yazısıyla kabul edilmiştir.

Onay

...../...../.....

İmza

Prof. Dr. Yusuf TÜRKÖZ

Enstitü Müdürü V.

TEŞEKKÜR

İlgili olduğum alanda bana araştırma yapma fırsatı veren ve araştırmamın planlanması ve yürütülmesi aşamalarında görüş, öneri ve yardımları ile katkılarını esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Meral UCUZAL'a,

Değerli hocam Sayın Prof. Dr. Behice ERCİ 'ye

Değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Serdar SARITAŞ'a ,

Değerli meslektaşım Çiğdem ERCE'ye ve Malatya Devlet Hastanesi Reanimasyon Yoğun Bakım'ında çalışan bütün mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

GÖKHAN ŞAHİN

ÖZET

Araştırma reanimasyon yoğun bakım hemşirelerinin el hijyeni ile ilgili bilgi, düşünce ve uygulamalarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı.

Araştırma Haziran 2013 - Ağustos 2014 tarihleri arasında Malatya Devlet Hastanesi Reanimasyon Yoğun Bakımları'nda yürütüldü. Araştırmanın evrenini bu yoğun bakımlarda çalışan toplam 50 hemşire oluşturdu. Herhangi bir örnekleme yöntemine gidilmedi ve hemşirelerin tamamına ulaşılmaya çalışıldı. Araştırmanın örneklemini araştırmaya katılmaya gönüllü 50 hemşire oluşturdu. Veriler "Hemşire Tanıtım Formu" ve "El Hijyeni Anketi" kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemi ile toplandı. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanıldı.

Araştırmaya katılan hemşirelerin %98'i hastanın vücut sekresyonlarına temas varsa mutlaka ellerin yıkanması ve bir hastadan diğerine geçerken eldiven değiştirilmesi gerektiğini, %6'sı eldiven kullanılan bir işlem sonucunda el yıkamaya gerek olmadığını ve %2'si el yıkama konusunda hazırlanan posterlere birebir uymanın gereksiz olduğunu düşünüyordu. Hemşirelerin %40'ının ellerini yıkarken sıvı sabun kullandığı, %82'sinin sabunla köpürtüp 20-30 saniye ovaladıktan sonra yıkayıp kuruladığı, %100'ünün tek kullanımlık peçete ile kuruladığı, %58'inin alkol bazlı antiseptik solüsyonları üretici firmanın önerdiği miktarda alıp kuruyuncaya kadar ovaladığı saptandı.

Anahtar Kelimeler: El Hijyeni, Yoğun Bakım, Hemşire, Bilgi, Düşünce, Uygulama

ABSTRACT

Reanimation of Intensive Care Unit Nurses Related to Hand Hygiene Information, Opinions and Practices

The research done for being descriptor to determining reanimation intensive care unit nurses knowledge, opinion and implementation about hand hygiene.

Research done between the dates June 2013-August 2014 in Malatya State Hospital Reanimation Intensive Care Units. Population of the study is total of 50 nurses working in the intensive care unit. Did not go to any sampling method and tried to reach all of the nurses. The study sample set off by the volunteer 50 nurses. Datas collected by using "Nurse Identification Form" and "Hand Hygiene Survey" by face to face interviews. In the evaluation of the datas that obtained, used descriptive statistical methods (number, percentage, mean, standard deviation).

Research nurses in 98% of the patient's body secretions come in contact with must if you wash your hands, and from one patient to another, passing gloves should be replaced, and 6% of the gloves used by a process of hand washing was not needed, and 2% about washing our hands prepared posters literal adherence unnecessary he thought it was. Nurses, 40% of washing their hands liquid soap is used, 82% of the soap lather 20-30 seconds rub after washing and drying, which 100% of disposable napkins and dry with that, 58% of the alcohol-based antiseptic solution manufacturer's suggested quantity take dryness It was found that as the plains.

Keywords: Hand Hygiene, Intensive Care, Nurse, Information, Thought, Practice

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. GEREÇ VE YÖNTEM.....	3
2.1. Araştırmanın Türü	3
2.2. Araştırmanın Yapıldığı Zaman ve Yer	3
2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	3
2.4. Verilerin Toplanması.....	3
2.5. Veri Toplama Araçları.....	3
2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	4
2.7. Araştırmanın Etik Yönü	4
2.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
3. BULGULAR	5
4. TARTIŞMA.....	8
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	11
KAYNAKLAR.....	12
EKLER	14
EK I:Hemşire Tanıtım formu	15
EK2:El Hijyeni Anketi	16
EK 3:Kurum İzin Belgesi	18
ÖZGEÇMİŞ.....	19

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

SPSS : Statistical Package of Social Science

CDC : Centers for Disease Control and Prevention

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri	5
Tablo3.2. Hemşirelerin El Hijyeni ile İlgili Bilgi ve Düşünceleri	6
Tablo 3.3. Hemşirelerin El Hijyeni ile İlgili Uygulamaları	7

1. GİRİŞ

Tıp tarihi incelendiğinde, el yıkama ile infeksiyon hastalıklarının önenebildiğine dair veriler XIX. yüzyıla kadar net olarak ortaya konulamamış olmakla birlikte, XIX. yüzyılın ortalarında Semmelweis'in sağlık personelinin elleri ile hastaya mikroorganizma bulaşabileceğini göstermesiyle adeta çığır açılmıştır (1).

Hastane infeksiyon etkenlerinin hastalar arasında çapraz kontaminasyonu (bulaşma), çoğunlukla sağlık çalışanlarının elleri aracılığı ile olmaktadır. Bu yüzden hastane ortamında virülansı yüksek ve çoklu ilaç direnci gösteren mikroorganizmalar kolaylıkla yayılmakta ve yüksek oranlarda hastane infeksiyonlarına neden olmaktadır (2).

Hastane infeksiyonları, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sağlık sorunudur. Bu sorunun önlenmesinde en temel uygulama el hijyeni olup, sadece bu uygulama ile hastane infeksiyonlarının yaklaşık %50 oranında azaltılabildiği bildirilmektedir (3,4).

El hijyeni; el yıkama, antiseptiklerle el yıkama, antiseptiklerle ellerin ovulması veya cerrahi el antisepsisini anlatmak için kullanılan genel bir terimdir (1). El yıkama, hastane infeksiyonlarının önlenmesinde etkinliği kanıtlanmış standart önlemlerin başında gelir. Tüm sağlık çalışanlarının rutin olarak yapması gereken bir işlem olmasına rağmen, bu konuda yapılan tüm çalışmalarda, sağlık personelinin el yıkama sıklığının olması gerekenin altında olduğu bildirilmektedir (2,5,6).

Son yıllarda el hijyeni konusunda kılavuzlar oluşturulmuş ve sağlık çalışanlarının eğitimine önem verilmiştir. Buna rağmen bilginin uygulanması konusunda hemen her hastanede sıkıntılar yaşanmaktadır. Hastane çalışanlarının el yıkamanın önemini genel olarak bilmelerine karşın, bunun uygulamaya dönüştürülmesinde zorlandıkları bilinmektedir (1,7).

Hastanenin bütün birimlerinde ortaya çıkan hastane enfeksiyonları yoğun bakım üniteleri (YBÜ) söz konusu olduğunda daha da ürkütücü olabilmektedir. Çünkü yoğun bakımda yatan hastalar daha komplike ve enfeksiyona daha açıktır. Bu

nedenle yoğun bakım ünitelerinde el hijyeni ve enfeksiyon kontrolü konuları önem kazanmaktadır (8). Bu bağlamda çalışma reanimasyon yoğun bakım hemşirelerinin el hijyeni ile ilgili bilgi, düşünce ve uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla yapıldı.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Araştırma Reanimasyon Yoğun Bakım Hemşirelerinin el hijyeniyle ilgili bilgi, düşünce ve uygulamalarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı.

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Zaman ve Yer

Araştırma Haziran 2013 – Ağustos 2014 tarihleri arasında, Malatya Devlet Hastanesi Reanimasyon Yoğun Bakımları'nda çalışan hemşirelerle yürütüldü.

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini sözü edilen servislerde çalışan toplam 50 hemşire oluşturdu. Herhangi bir örnekleme yöntemine gidilmedi ve hemşirelerin tamamına ulaşılmaya çalışıldı. Araştırmanın örneklemini araştırmaya katılmaya gönüllü 50 hemşire oluşturdu.

2.4. Verilerin Toplanması

Veriler Haziran-Temmuz 2014 tarihleri arasında araştırmacı tarafından toplandı. Hemşirelere araştırmanın amacı açıklanarak veri toplama araçları tanıtıldı, doldurmaları istendi ve başka bir zamanda geri alındı. Veriler yoğun bakımın yoğun çalışma şartları nedeniyle veri toplama araçları tanıtıldığı anda toplanamadı.

2.5. Veri Toplama Araçları

Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan hemşirelerin tanıtıcı özelliklerini belirlemeye yönelik "Hemşire Tanıtım Formu" (Ek 1) ve el hijyeni ile ilgili bilgi, düşünce, uygulamalarını belirlemeye yönelik "El Hijyeni Anketi" (Ek 2) kullanılarak toplandı. Hemşire tanıtım formu 7 sorudan (Yaş, cinsiyet vb.) oluşmaktadır. El hijyeni anketi ise hemşirelerin el hijyeniyle ilgili bilgi, düşünce ve uygulamalarını belirlemek amacı olan 30 sorudan oluşmaktadır. Araştırmaya başlamadan önce veri toplama araçlarının anlaşılabilirliğini değerlendirmek için 5

hemşire ile ön uygulama yapıldı ve herhangi bir eksiklik belirlenmedi. Ön uygulamadan elde edilen veriler araştırmaya dahil edildi.

2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, Statistical Package of Social Science (SPSS) 17.0 programı kullanılarak analiz edildi. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanıldı.

2.7. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce Malatya Devlet Hastanesi Başhekimliği'nden yazılı izin alındı (EK 3). Ayrıca hemşirelere araştırma hakkında bilgi verildikten sonra sözlü izinleri alındı.

2.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece Malatya Devlet Hastanesi Reanimasyon Yoğun Bakımları'nda yapıldığı için genellenebilir olmaması, araştırmanın sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

3. BULGULAR

Araştırmaya alınan hemşirelerin tanıtıcı özellikleri Tablo 3.1' de verildi.

Tablo 3.1. Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri (n:50)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%	Ort±SS
Yaş			
18-28	13	26.0	32.54±6.60
29-39	30	60.0	
40-50	7	14.0	
Cinsiyet			
Kadın	39	78.0	
Erkek	11	22.0	
Eğitim Düzeyi			
Lise	7	14.0	
Ön Lisans	19	38.0	
Lisans	21	42.0	
Y.lisans	3	6.0	
Medeni Durum			
Evli	38	76.0	
Bekar	12	24.0	
Çalışma yılı			
1-6	16	32.0	10.54±6.41
7-12	16	32.0	
13-18	10	20.0	
19-24	8	16.0	
Hasta sayısı			
2-3	40	80.0	10.54±6.41
4-5	10	20.0	

Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde; %60'ının 29-39 yaş grubunda , %78'inin kadın, %42'sinin lisans mezunu olduğu,%76'sının evli,%32'sinin 1-6 yıl çalıştığı, %80'inin her vardiyada 2-3 hastaya baktığı saptandı (Tablo 3.1)

Tablo3.2. Hemşirelerin El Hijyeni ile İlgili Bilgi ve Düşünceleri (n:50)

Bilgi ve Düşünceler	EVET		HAYIR	
	Sayı	%	Sayı	%
Ellerimi kurallarına uygun olarak yıkarsam sağlık çalışanı olarak mesleğime uygun hareket etmiş olurum	49	98.0	1	2.0
El yıkama işleminde yüzük vb. takılarımı çıkarmaya gerek yoktur	5	10.0	45	90.0
Eldiven kullanılan bir işlem sonucunda el yıkamaya gerek yoktur	3	6.0	47	94.0
El yıkama kurallarını tam olarak uyguladığımı ve meslektaşlarımın ise tam olarak uygulamadığını düşünüyorum	10	20.0	40	80.0
El yıkama kurallarını hem kendimin hem de meslektaşlarımın tam olarak uymadığını düşünüyorum	14	28.0	36	72.0
El yıkama konusunda hazırlanan posterlere birebir uymak gereksizdir	1	2.0	49	98.0
Hastanemizde kullanılan sabunlar/solüsyonlar cildimi tahriş ettiği için el yıkamaktan kaçınıyorum	10	20.0	40	80.0
İş yükü nedeniyle ellerimi yıkamadığım zamanlar oluyor	9	18.0	41	82.0
Eller sadece bakım verilen hasta enfekte ise yıkanmalıdır	50	100.0	0	0
İnvaziv işlemlerde eldiven kullanılacağı için öncesinde elleri yıkamak gereksizdir	4	8.0	46	92.0
Hastanın vücut sekresyonlarına temas varsa mutlaka eller yıkanmalıdır	49	98.0	1	2.0
Hastaya bakım verilirken telefon çalarsa eldiven çıkartılıp telefonla konuştuktan sonra eldiven giyilip bakıma devam edilir	7	14.0	43	86.0
Bir hastadan diğerine geçerken eldiven değiştirilmelidir	49	98.0	1	2.0
Hastaya bakım verirken kirli bölgeden temiz bölgeye geçerken eldiven değiştirmek yeterlidir	15	30.0	35	70.0
Ellerimizi sıcak suyla yıkamalıyız	8	16.0	42	84.0
Ellerimizi yıkarken tüm ovalama işlemlerini yapmak gereksiz ve zaman kaybıdır	1	2.0	49	98.0
Ellerimizin en sık kirli kalan bölgeleri parmak araları ve uçlarıdır	45	90.0	5	10.0
Sosyal el yıkamayla kalıcı florada ciddi bir azalma olur	22	44.0	28	56.0
El yıkama sonrası losyon, krem v.b. kullanmak gerekir	33	66.0	17	34.0
Eller belirgin bir kirlenme varsa önce alkol bazlı antiseptik solüsyonla ovalanıp yıkanmalıdır	18	36.0	32	64.0
Ellerde belirgin bir kirlenme varsa mutlaka önce eller yıkanmalıdır	46	92.0	4	8.0
Antiseptik solüsyonların kullanımı zaman açısından tasarruf sağlar	38	76.0	12	24.0
El hijyeni konusunda bilgi eksikim var	10	20.0	40	80.0
Kurumum el hijyenine gereken önemi vermiyor	15	30.0	35	70.0
El hijyeniyle ilgili rol –model alacağım kimse yok	15	30.0	35	70.0
Hastane enfeksiyonlarını önlemede en etkin ve en ucuz yol el yıkamadır	45	90.0	5	10.0

Araştırmada hemşirelerin %98'i hastanın vücut sekresyonlarına temas varsa mutlaka ellerin yıkanması ve bir hastadan diğerine geçerken eldiven değiştirilmesi gerektiğini, % 6'sı eldiven kullanılan bir işlem sonucunda el yıkamaya gerek olmadığını ve %2'si el yıkama konusunda hazırlanan posterlere birebir uymanın gereksiz olduğunu,%84'ü ellerimizi sıcak suyla yıkanmaması gerektiğini,%80'i el hijyeni konusunda bilgi eksikliğinin olmadığını,%70'i kurumunun el hijyenine gereken önemi verdiğini,%90'ı hastane enfeksiyonlarını önlemede en etkin ve en ucuz yolun el yıkama olduğunu düşünüyordu (Tablo 3.2).

Tablo 3.3. Hemşirelerin El Hijyeni ile İlgili Uygulamaları (n:50)

El Hijyeni Uygulamaları	Sayı	%
Eller Yıkanırken Kullanılan Malzeme		
Kalıp sabun	1	2.0
Sıvı sabun	20	40.0
Anti mikrobiyal sabun	20	40.0
Alkol bazlı antiseptik solüsyon	9	18.0
Eller Yıkanırken Uygulanan Teknik		
Sadece su kullanırım sonra kurularım	0	0
Sabunla köpürtüp hemen yıkarım ve kurularım	1	2.0
Sabunla köpürtüp 10-15 sn ovalayıp yıkarım	8	16.0
Sabunla köpürtüp 20-30 sn ovaladıktan sonra yıkayıp kurularım	41	82.0
Elleri Kurulama Yöntemi		
El kurutma makinesi	0	0
Tek kullanımlık peçete	50	100.0
Kendiliğinden kurummasını beklerim	0	0
Alkol Bazlı Antiseptik Solüsyonları Kullanma Yöntemi		
Elimi ıslatacak kadar alıp ovalayıp hemen kurularım	3	6.0
Elimi ıslatıp ovalayıp beklerim	14	28.0
Elimi ıslatıp ovalayıp hemen yıkarım	4	8.0
Üretici firmanın önerdiği miktarda alıp kuruyuncaya kadar ovalarım	29	58.0
El Hijyeni Eğitimi Alma Durumu		
Evet	42	84.0
Hayır	8	16.0

Araştırmaya katılan hemşirelerin %40'ının ellerini yıkarken sıvı sabun kullandığı, %82'sinin sabunla köpürtüp 20-30 sn ovaladıktan sonra yıkayıp kuruladığı, %100'ünün tek kullanımlık peçete ile kuruladığı, %58'inin alkol bazlı antiseptik solüsyonları üretici firmanın önerdiği miktarda alıp kuruyuncaya kadar ovaladığı, %84'ünün el hijyeniyle ilgili eğitim aldığı saptandı (Tablo 3.3).

4. TARTIŞMA

El hijyeni hastane enfeksiyonlarının önlenmesinde en önemli, en kolay ancak uyumun en az olduğu bir ölçütdür (9,10,11). Oysa hastane çalışanlarının el hijyeni, hastane enfeksiyonlarının yayılımını önlemede kontrol edilebilir en önemli faktördür (12,13).

Sağlık çalışanlarının el hijyenine uyumu ile geçici floradaki bakteriyel kontaminasyon engellenerek olası enfeksiyonların önüne geçilecektir. Yoğun bakım hemşirelerinin el hijyeni hakkındaki bilgi, düşünce ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma sonuçları literatür bilgileri ile karşılaştırılarak tartışıldı.

Bu araştırmada Hemşirelerin %18'i iş yükü nedeniyle ellerini yıkamaya zamanının olmadığını belirtti. El hijyenine uyumun iş yüküne bağlı olarak hastaneler ve bölümler arasında farklı olduğu bilinmektedir. Arda ve arkadaşları(2005), yoğun bakım ünitelerinde el temizliği kurallarına uyumu değerlendirdikleri çalışmada, iş yükü arttıkça hasta bakımına düşen el yıkama sayısının arttığını ve bu durumun el hijyenine uyumu azalttığını belirlemişlerdir (3). Bu araştırmada ise Arda ve arkadaşlarının çalışma bulgularının aksine, iş yükünün oldukça fazla olduğu yoğun bakım ünitelerinde hemşirelerin el yıkama kurallarına uyumunun ciddi oranda azalmadığı belirlendi.

Eller; vücut sıvıları, mukoza bütünlüğü bozulmuş cilt ve yara örüntüleri ile temastan ve eldiven çıkarıldıktan sonra yıkanmalıdır (14). Bu araştırmada hemşirelerin büyük çoğunluğu “hastanın vücut sekresyonlarına temas varsa eller mutlaka yıkanmalıdır” ifadesini “evet” şeklinde yanıtlarken “hastaya bakım verirken telefon çalarsa eldiven çıkartılıp telefonla konuştuktan sonra eldiven giyilip bakıma devam edilir” ifadesini “hayır” şeklinde yanıtlayarak doğru cevaplar vermişlerdir.

Eldiven hastane enfeksiyonlarının önlenmesinde ve sağlık çalışanlarının korunmasında kullanılan en önemli materyal olmasına rağmen, bu konuda sağlık çalışanlarının bilgi ve uygulama hataları bulunmaktadır. Eldiven kullanımından önce ve sonra eller yıkanmalı, bir hastadan diğerine geçildiğinde mutlaka eldiven

değiştirilmelidir (15,16,17). Arda ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada eldiven kullanımının yalancı bir güven hissi vererek el yıkama oranını düşürdüğü belirtilmektedir. Aynı çalışmada eldivenle yapılan temaslarda birden fazla eldiven giyilmesi ve eldivenin gereksiz kullanımı, eldiven çıkartıldıktan sonra ellerin yıkanmaması en sık gözlenen yanlış uygulamalar olarak saptanmıştır (3). Arda ve arkadaşlarının yaptığı çalışmanın aksine bu araştırmada “eldiven kullanılan bir işlem sonucunda el yıkamaya gerek yoktur” ifadesine hemşirelerin %90’ı “hayır” cevabını vermiştir.

Aytemiz(2011), el hijyeni konusunda hastane çalışanlarının bilgi ve tutum düzeyini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada, hastane çalışanlarının büyük çoğunluğunun hijyenik el ovma tekniği aşamalarına uyumun önemli olduğunu düşündüğünü belirlemiştir (18). Bu araştırmada hemşirelerin %98’i “Ellerimizi yıkarken tüm ovma işlemlerini yapmak gereksiz ve zaman kaybıdır” ifadesini hayır olarak cevapladı. Yoğun bakımlarda hastane enfeksiyonlarının oluşumunu önlemede umut verici olan bu sonuç, Aytemiz’in çalışma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada hemşirelerin %20’si hastanede kullanılan sabunlar/solüsyonlar cildini tahriş ettiği için el yıkamaktan kaçındığını belirtti. Aksine Demir ve arkadaşlarının sağlık çalışanlarının el hijyeni hakkındaki bilgi düzeyi ve el hijyenine uyumunu araştırdıkları çalışmada, çalışanların (doktor, hemşire, temizlik personeli, laborant/öğrenci) %96’sı, el hijyenine uyumun az olmasının nedenin antiseptik solüsyonların ve sabunların elleri tahriş etmesi olduğunu bildirmişlerdir (15).

Hemşirelerin %94’ü eldiven kullanılan bir işlem sonucunda el yıkamaya gerek olduğunu, %92’si invaziv işlemlerde eldiven kullanılsa bile elleri yıkamanın gerektiğini, %98’i bir hastadan diğerine geçerken eldiven değiştirilmesi gerektiğini, %70’i hastaya bakım verirken kirli bölgeden temiz bölgeye geçerken eldiven değiştirmenin yeterli olmadığını ve %92’si ellerde belirgin bir kirlenme varsa önce mutlaka ellerin yıkanması gerektiğini belirtmiştir. Bu sonuçlar Centers for Disease Control and Prevention(CDC)’nin el hijyeni endikasyonları olarak belirlediği kurallarla uyumlu olması açısından sevindiricidir (14).

Günaydın'ın(2012)" El Hijyeni" adlı yazısında el hijyeni tekniği "Eller su ile ıslatılıp yeterli miktarda sıvı sabun ile yaklaşık 20-30 saniye ovulur ve daha sonra kağıt havlu ile kurulandır" şeklinde belirtilmektedir (19). Bu araştırmaya katılan hemşirelerin %80'i sıvı/ antimikrobiyal sabun kullandığını, %82'si ellerini sabunla köpürtüp 20-30 sn ovaladıktan sonra yıkayıp kuruladığını, %100'ü tek kullanımlık peçete ile kuruladığını belirtti. Bu sonuçlar yoğun bakım hemşirelerinin büyük oranda doğru yıkama tekniklerini kullandıklarını göstermektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Malatya Devlet Hastanesi Reanimasyon Yoğun Bakım Servisleri'nde tanımlayıcı olarak yapılan bu araştırmada hemşirelerin el hijyeniyle ilgili bilgi, düşünce ve uygulamaları incelendi.

Hemşirelerin;

- Büyük bir çoğunluğu, hastane enfeksiyonlarını önlemede en etkin ve ucuz yolun el yıkama olduğunu, hem kendisinin hem meslektaşlarının el yıkama kurallarına tam olarak uyduğunu, el hijyeni konusunda bilgi eksikliğinin olmadığını ve antiseptik solüsyonların kullanımının zaman açısından tasarruf sağladığını,
- Tamamına yakını, hastanın vücut sekresyonlarına temas varsa ellerin yıkanması, bir hastadan diğerine geçerken eldivenlerin değiştirilmesi, elleri yıkama sırasında kullanılan tüm ovalama işlemlerine uyulması ve ellerde belirgin bir kirlenme varsa mutlaka önce ellerin yıkanması gerektiğini düşünüyordu.
- Ayrıca hemşirelerin yaklaşık yarısının ellerini yıkarken sıvı sabun kullandığı, büyük bir çoğunluğunun uygun teknikle el yıkadığı, tamamının tek kullanımlık peçete ile kuruladığı belirlendi.

Araştırmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda;

- Hastane Enfeksiyon Kontrol Hemşireleri tarafından, el hijyenine yönelik güncel içerikli eğitim programlarının periyodik olarak devam ettirilmesi,
- Yoğun bakımlarda el hijyeni kurallarına uyulup uyulmadığının uygun birimlerce denetlenmesi,
- Benzer çalışmaların hastanenin diğer servislerinde de yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Çaylan, R.(2007). El Hijyeni .*Hastane İnfeksiyonları Dergisi*,11:54-59
2. Arman,D.(2003). El Yıkama ve El Dezenfeksiyonu.*Hastane İnfeksiyonları Dergisi*, 7:76-82
3. Arda,B.,Şenol, Ş.,Işıkgöz Taşbakan, M.I.,Yamazhan, T.,Sipahi,O.R.,Arsu, G.,Ulusoy, S.(2005). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Yoğun Bakım Ünitelerinde El Temizliği Kurallarına Uyumun Değerlendirilmesi.*Yoğun Bakım Dergisi* , 5(3):182-186
4. Lucet, JC.,Rigaurd, MP.,Mentre, F.,et al.(2002). Hand Contamination Before and Differenthand Hygiene Techniques:A Randomized Clinical Trial. *J Hops Infect*,50:276-80.
5. Bischoff,WE.,Reynolds,TM.,Sessler, CN.,Edmond, MB.,Wenzel, RP.(2000).Handwashing Compliance by Health Care Workers:The Impact of Introducing an Accessible,Alcohol-Based Hand Antiseptic.*Arn Intern Med*, 160:1017-21.
6. Karabey, S.,Ay, P.,Nakipoğlu, Y.,Derbentli, Ş.,Esen, F.(2001). Bir Yoğun Bakım Ünitesinde Ayrıntılı Mikrobiyolojik İnceleme Sonuçları Işığında El Yıkama Sıklığının İncelenmesi .*ANKEM Dergisi* ,15:114-23.
7. Demirdal,T.,Uyar,S.,Demirtürk,N.(2007).Bir Üniversite Hastanesinde Çalışanlarda El Yıkama Uygulamalarının ve Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi.*Kocatepe Tıp Dergisi* 8:39-43/Eylül Afyon Kocatepe Üniversitesi
8. İnan, D., Saba, R., Keskin, S., Ögünç, D., Çiftçi, C., Günseren, F., Mamıkoğlu, L., Gültekin, M.(2002). Akdeniz Üniversitesi Hastanesi Yoğun Bakım Ünitelerinde Hastane İnfeksiyonları. *Yoğun Bakım Dergisi* , 2(2): 129-35.
9. Türkyılmaz, R.,Dokuzoğuz, B., Çokça,F.,Akdeniz,S.(2004).Hastane İnfeksiyonları Kontrolü El Kitabı.Ankara
10. Çaylan,R.(2006).Enfeksiyon Kontrolüne Yönelik Genel Önlemler.*Yoğun Bakım Dergisi*, 6 (EK1) ,8-10.

11. Perk,Y.(2008).”Yenidoğan Yoğun Bakım Enfeksiyonları,Korunma ve Kontrol”,Hastane Enfeksiyonları:Korunma ve Kontrol Sempozyum Dizini No:60,s 137-141.
12. Rutala,W.(1996).A:APIC Guideline for Selection and Use of Disinfectants.AJIC Am J Infect Control (Suppl),313-42.
13. Arıkan,S.(1997).Temizlik,Dezenfeksiyon ve Sterilizasyon.*Hastane İnfeksiyonları Dergisi*,1: 61-68.
14. Centers for Disease Control and Prevention:Guideline for Hand Hygiene in Healthcare Infection Control Practices Advisory Committee and the HISPAC/SHEA/APIC/IDSA Hand Hygiene Task Force :MMWR 2002;51(No.RR-16)
15. Demir,N.A.,Kölgeliler,S.,Küçük,A.,Özçimen,S.,Sönmez,B.,Demir,L.S.,İnkaya,A.Ç.Sağlık Çalışanlarının Elhijyeni Hakkındaki Bilgi ve El Hijyenine Uyumu.Nobel Medicus 27/Cilt:9,Sayı:3/104-109.
16. Guideline for Hand Hygiene in Health-Care Settings Recommendations of the Healthcare Infection Control Practices Advisory Committee and the HISPAC/SHEA/APIC/IDSA Hand Hygiene Task Force.MMWR 2002;51(RR16):1-44.
17. Pittet,D.(2004).Hand Hygiene in Healthcare Setting:Guidelines revisited.*Hastane İnfeksiyonları Dergisi* ,8:150-153
18. Aytemiz,S.(2011).El Hijyeni Konusunda Hastane Çalışanlarının Bilgi ve Tutum Düzeyinin Belirlenmesi.Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı,Ankara
19. Günaydın,M.(2012).El Hijyeni.*Ankem Dergisi* ,26(EK2):306-308

EKLER**EK1:Hemşire Tanıtım Formu****EK2 : El Hijyeni Anketi****EK3 :Kurum İzin Belgesi**

EK I:Hemşire Tanıtım formu

REANİMASYON YOĞUN BAKIM HEMŞİRELERİNİN EL HİJYENİ İLE İLGİLİ BİLGİ,DÜŞÜNCE VE UYGULAMALARI

Sayın Katılımcı;

Dolduracağınız anket yoğun bakımda çalışan hemşirelerin el hijyeni ile ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler sadece bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sorulara içtenlikle yanıt vermeniz çalışmanın sonuçları için çok önemlidir. Katılımınız ve katkınız için teşekkür ederiz.

Yrd.Doç.Dr.Meral UCUZAL

Yük.Lis.Öğr.Gökhan ŞAHİN

1) Yaşınız ? ...

2) Cinsiyetiniz?

a)Kadın   b)Erkek

3) Eğitim durumunuz ?

a)Lise   “b) Ön Lisans   c)Lisans

d)Yüksek Lisans   e)Doktora

4)Medeni haliniz?

a)Evli   b)Bekar

5)Kaç yıldır hemşire olarak çalışıyorsunuz?.....

6)Bir vardiyada ortalama kaç hastaya tedavi yada bakım veriyorsunuz.....?

7) El hijyeni ile ilgili eğitim aldınız mı?Yanıtınız evet ise nereden aldınız?

a)herhangi bir eğitim almadım.

b)eğitim aldım.....(lütfen belirtiniz)

EK2:El Hijyeni Anketi**REANİMASYON YOĞUN BAKIM HEMŞİRELERİNİN EL HİJYENİ İLE İLGİLİ BİLGİ,DÜŞÜNCE VE UYGULAMALARI**

1)Ellerinizi yıkarken ne kullanıyorsunuz?

- a)kalıp sabun b)sıvı sabun c) antimikrobiyal sabun d)alkol bazlı antiseptik solüsyon

2)ellerinizi yıkama işlemini nasıl gerçekleştirirsiniz?

- a)sadece su kullanırım sonra kurularım.
b)sabunla köpürtüp hemen yıkarım ve kurularım
c)sabunla köpürtüp 10-15 sn ovalayıp yıkarım d)sabunla köpürtüp 20-30 sn ovaladıktan sonra yıkayıp kurularım

3)Ellerinizi genellikle ne ile kurularsınız?

- a)el kurutma makinesi
b)tek kullanımlık peçete
c)kendiliğinden kurummasını beklerim
d)diğer.....(lütfen belirtiniz)

4)Alkol bazlı antiseptik solüsyonları nasıl kullanırsınız?

- a)elimi ıslatacak kadar alıp ovalayıp hemen kurularım
b)elimi ıslatıp ovalayıp beklerim
c)elimi ıslatıp ovalayıp hemen yıkarım
d)Üretici firmanın önerdiği miktarda alıp kuruyuncaya kadar ovalarım.
e)diğer.....(belirtiniz)

Aşağıdaki görüşlere katılıyorsanız EVET katılmıyorsanız HAYIR kutucuğunu işaretleyiniz.

	Evet	Hayır
Ellerimi kurallarına uygun olarak yıkarsam sağlık çalışanı olarak mesleğime uygun hareket etmiş olurum		
El yıkama işleminde yüzük vb. takılarımı çıkarmaya gerek yoktur		
Eldiven kullanılan bir işlem sonucunda el yıkamaya gerek yoktur		
El yıkama kurallarını tam olarak uyguladığımı ve meslektaşlarımın ise tam olarak uygulamadığını düşünüyorum		
El yıkama kurallarını hem kendimin hem de meslektaşlarımın tam olarak uymadığımı düşünüyorum		
El yıkama konusunda hazırlanan posterlere birebir uymak gereksizdir		
Hastanemizde kullanılan sabunlar/solüsyonlar cildimi tahriş ettiği için el yıkamaktan kaçınıyorum		
İş yükü nedeniyle ellerimi yıkamadığım zamanlar oluyor		
Eller sadece bakım verilen hasta enfekte ise yıkanmalıdır		
İnvaziv işlemlerde eldiven kullanılacağı için öncesinde elleri yıkamak gereksizdir		
Hastanın vücut sekresyonlarına temas varsa mutlaka eller yıkanmalıdır		
Hastaya bakım verilirken telefon çalarsa eldiven çıkartılıp telefonla konuştuğundan sonra eldiven giyilip bakıma devam edilir		
Bir hastadan diğerine geçerken eldiven değiştirilmelidir		
Hastaya bakım verirken kirli bölgeden temiz bölgeye geçerken eldiven değiştirmek yeterlidir		
Ellerimizi sıcak suyla yıkamalıyız		
Ellerimizi yıkarken tüm ovalama işlemlerini yapmak gereksiz ve zaman kaybıdır		
Ellerimizin en sık kirli kalan bölgeleri parmak araları ve uçlarıdır		
Sosyal el yıkamayla kalıcı florada ciddi bir azalma olur		
El yıkama sonrası losyon, krem v.b. kullanmak gerekir		
Eller belirgin bir kirlenme varsa önce alkol bazlı antiseptik solüsyonla ovalanıp yıkanmalıdır		
Ellerde belirgin bir kirlenme varsa mutlaka önce eller yıkanmalıdır		
Antiseptik solüsyonların kullanımı zaman açısından tasarruf sağlar		
El hijyeni konusunda bilgi eksikim var		
Kurumum el hijyenine gereken önemi vermiyor		
El hijyeniyle ilgili rol –model alacağım kimse yok		
Hastane enfeksiyonlarını önlemede en etkin ve en ucuz yol el yıkamadır		

VAKİT AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

EK 3: Kurum İzin Belgesi

MALATYA DEVLET HASTANESİ
SAĞLIK BAKIM HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜNE

MALATYA

Hastanemizde Reanimasyon Ünitesinde hemşire olarak görev yapmaktayım, aynı zamanda İnönü Üniversitesi Sağlık bilimleri enstitüsü, Cerrah Hastalıkları hemşireliği uzaktan eğitim tezsiz yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans bitirme programı için uygun bakım hemşirelerine el hijyeni ile ilgili onket uygulamak istiyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

08.11.2013

Gökhan ŞAHİN

Dr. Şemsettin ÇİFTÇİ
Malatya Devlet Hastanesi
Baş Tabip Yardımcısı

MALATYA DEVLET HASTANESİ
Sıra No : 15328
Tarih : 08.11.2013

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Malatya’da doğan GÖKHAN ŞAHİN, İnönü Üniversitesi Malatya Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik bölümünden mezun oldu. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans programına başladı. Ocak 2013’de Malatya Devlet Hastanesi’nde göreve başladı. Şu an Reanimasyon Yoğun Bakım Ünitesi’nde hemşire olarak çalışmaktadır.